

(इंग्रजीत टंकलिखित न्यायनिर्णयाचा मराठी अनुवाद)

[१९९७] १ एस. सी. आर १८

सीतारामचार्य (मृत) थ्रू एल. आर. एस.

विरुद्ध

गुरुराजाचार्य (मृत) थ्रू एल. आर. एस.

६ जानेवारी १९९७.

[न्यायमूर्ति के. रामास्वामी आणि न्यायमूर्ति जी. टी. नानावती]

साक्षीपुरावा अधिनियम, १८७२ : कलम १८ आणि ३१ - आधीच्या कार्यवाहीत दिलेली कबुली - संबद्धता आणि साक्षीपुरावादृष्ट्या मूल्य - अपीलकर्त्याच्या वडिलांनी उपाहारगृहाचा व्यवसाय विकत घेतला - व्यवसायाचा प्रभारी म्हणून नियुक्त केलेला उत्तरवादी - उत्तरवादीविरुद्ध गैरव्यवस्थापनाचा आरोप - घोषणेसाठी आणि हिशेब देण्यासाठी अपीलकर्त्याने दाखल केलेला दावा - आधीच्या कार्यवाहीत उत्तरवादीची कबुली - उत्तरवादीने त्याच्या लेखी निवेदनात केलेला युक्तिवाद असा आहे की त्याच्याकडे संबंधित मालमत्ता खरेदी करण्यासाठी पुरेसा निधी आहे - न्यायचौकशी न्यायालयाने हुकूमनामा पारित केलेल्या दाव्यात असे म्हटले आहे की उत्तरवादीने स्वतः कबूल केले आहे की त्याच्याविरुद्ध अनेक हुकूमनामे अंमलबजावणीसाठी प्रलंबित आहेत, त्यामुळे त्याच्याकडे मालमत्ता खरेदी करण्यासाठी आवश्यक निधी असण्याची शक्यता नाही - प्रतिवादीने कबुलीजबाब पुरेसा स्पष्ट केला आहे आणि त्यामुळे त्याचा कबुलीजबाब सशर्त होता असे म्हणत अपील न्यायालयाने दावा फेटाळला - उच्च न्यायालयाने दुसरे अपील फेटाळले - सर्वोच्च न्यायालयासमोर अपील - असे मत व्यक्त करण्यात आले की न्यायचौकशी न्यायालयाने गंभीर मुद्द्यांवरील पुराव्यांचा विचार केला आहे आणि अपील न्यायालयाने न्यायचौकशी न्यायालयाने केलेल्या वैध आणि संबंधित विचारांपैकी कोणत्याही बाबीला मान्यता दिलेली नाही - पूर्वीची कबुली स्पष्ट दिसत आहेत आणि अपील न्यायालयाने नोंदवलेला निष्कर्ष दुर्बोध होता - उच्च न्यायालयाने घेतलेला दृष्टिकोन कायद्याने योग्य नाही - आधीच्या कार्यवाहीतील लेखी निवेदनातील कबुलीजबाब, जरी निर्णायक नसले तरी, कोणतेही वाजवी आणि स्वीकारार्ह स्पष्टीकरण नसल्यामुळे, तो उत्तरवादीविरुद्ध मोठ्या

प्रमाणात असलेला पुरावा होता - न्यायचौकशी न्यायालयाच्या निर्णयाला पुष्टी मिळाली आहे.

दिवाणी अपील अधिकारिता : दिवाणी अपील क्र. १०३/१९९७.

आर. एस. ए. क्रमांक ६७९/१९९४ मधील कर्नाटक उच्च न्यायालयाच्या दिनांक १८.०९.९५ रोजीच्या निकाल आणि आदेशावरून.

अपीलकर्त्यासाठी आर. एस. हेगडे आणि पी. पी. सिंग.

उत्तरवादींसाठी एस. एन. भट.

न्यायालयाने पुढील आदेश दिला.

अनुमती मंजूर करण्यात आली . आम्ही दोन्ही बाजूंच्या विद्वान अधिवक्त्यांना ऐकले.

विशेष अनुमतीद्वारे हे अपील कर्नाटक उच्च न्यायालयाने १८ सप्टेंबर १९९५ रोजी आर. एस. ए. क्र. ६७९/९४ मध्ये दिलेल्या निकालावरून उद्भवते. अपीलकर्त्यांच्या वडिलांनी उत्तरवादीकडून हिशेब घेण्यासाठी आणि घोषणा करण्यासाठी दावा दाखल केला. त्यांच्या म्हणण्यानुसार, त्यांनी २ जुलै १९५१ रोजी एक्स पी-७ अंतर्गत स्वतःच्या निधीतून २००० रुपयांना रेस्टॉरंटचा व्यवसाय विकत घेतला होता. तो शिक्षक म्हणून कार्यरत असल्याने आणि उत्तरवादी बेरोजगार असल्याने, त्याने उत्तरवादीला व्यवसायाची जबाबदारी दिली. तथापि, उत्तरवादीच्या व्यवसायातील गैरव्यवस्थापनामुळे, अपीलकर्त्यांच्या वडिलांनी वरील अनुतोषसाठी दावा दाखल केला. न्यायचौकशी न्यायालयाने २८ ऑक्टोबर १९८६ रोजी दाव्यात हुकूमनामा पारित केला , परंतु अपील केल्यावर अतिरिक्त जिल्हा न्यायाधीशांनी आपल्या २८ फेब्रुवारी १९९४ च्या निकाल आणि हुकूमनाम्याद्वारे हा हुकूमनामा उलटवला आणि दावा फेटाळला आणि दुसऱ्या अपीलमध्ये त्याची पुष्टी झाली. त्यामुळे विशेष अनुमतीद्वारे हे अपील करण्यात आले.

आधीच्या कार्यवाहीत, उत्तरवादीने लेखी निवेदनात खालीलप्रमाणे एक स्पष्ट कबुली दिली होती:

"२. १९४६ मध्ये पी. वासुदेवचार्यांनी विरोधकांचा मोठा भाऊ सीतारामचार्याकडून कर्ज घेतले होते. पी. व्ही. रुस्देवाचार्य हे प्रतिस्पर्ध्याचे आणि त्याच्या मोठ्या भावाचे नातेवाईक असल्याने, व्यवहार बराच काळ चालू राहिले.

६. प्रतिस्पर्धी कधीही मृत पी. वासुदेवचार्यांचा सेवक नव्हता. ते ऑगस्ट १९५१ मध्ये त्यांच्या मोठ्या भावाच्या सांगण्यावरून त्यांच्या त्या मोठ्या भावाच्या वतीने व्यवसाय करण्यासाठी विजापूरला आले, जो तोपर्यंत दुकानाचा एकमेव मालक होता. मोठा भाऊ हॉटेलचा व्यवसाय करू शकत नसल्यामुळे, विरोधक त्याच्या वतीने ते करत आहे. तेव्हापासून त्याने त्याच्या नावाने अधिकाऱ्यांकडून आवश्यक परवाना मिळवला आहे आणि त्याने स्वतः घरमालकाकडून वापरासाठी काही जागा घेतली आहे."

उत्तरवादीने लेखी निवेदनात असा युक्तिवाद केला होता की संबंधित मालमत्ता खरेदी करण्यासाठी त्याच्याकडे पुरेसा निधी होता. न्यायचौकशी न्यायालयाने त्याच्या पुराव्यांचा विचार केला होता. त्याने स्वतः कबुली की उडिपी येथे त्याच्या विरोधात अनेक हुकूमनामे प्रलंबित आहेत हे, वादीच्या नावे मालमत्ता खरेदी करण्यासाठी त्याच्याकडे आवश्यक निधी असण्याची शक्यता नाही असे न्यायचौकशी न्यायालयाला आढळले. त्याने आपल्या दिराकडून कर्ज घेतले होते हा त्याचा युक्तिवाद, त्याच्या दिराची चौकशी झाली नाही या आधारावर नाकारण्यात आला. या न्यायालयाच्या निकालांवर अवलंबून असलेल्या अपील न्यायालयाने, ज्यात असे म्हटले गेले होते की पूर्वीच्या कार्यवाहीत केलेली कबुली निर्णायक मानली जाऊ शकते, असे मत व्यक्त केले होते की उत्तरवादीने कबुली पुरेशी स्पष्ट केली आहे आणि म्हणूनच त्याची कबुली सशर्त होती. अपील न्यायालयाने या संदर्भात खालीलप्रमाणे नोंद केली आहे:

"परंतु या प्रकरणात असे मत व्यक्त केले गेले की सध्याच्या उत्तरवादीने निर्बंध आणि सक्तीच्या परिस्थितीत प्रदर्श पी-१० मध्ये कबुली दिली. "

अपील न्यायालयाने अशा कोणत्याही परिस्थितीचे स्पष्टीकरण दिले नाही ज्या अंतर्गत अशी कबुली देणे खूपच कमी सक्तीचे आहे. साक्षीपुरावा अधिनियमाच्या कलम १८ अंतर्गत पक्षाने दिलेली कबुली हा संबंधित पुरावा असेल. कलम ३१ मध्ये अशी तरतूद आहे की कबुल्या म्हणजे कबूल केलेल्या बाबींच्या निर्णायक पुरावा नव्हेत, पण यात यापुढे अंतर्भूत असलेल्या उपबंधान्वये त्या प्रतिष्ठेभक्त म्हणून कार्य करू शकतील. पूर्वी उल्लेख केलेल्या कबुलीच्या दृष्टीने ते स्पष्ट दिसत आहेत आणि अपील न्यायालयाने नोंदवलेले निष्कर्ष दुर्बोध आहेत. दुसरीकडे, न्यायचौकशी न्यायालय विस्तारपूर्वक मुद्द्यांवरील पुराव्यांमध्ये गेले आहे आणि पुराव्यांचा विचार केला आहे आणि अपील कोर्टाने न्यायचौकशी न्यायालयाने

केलेल्या वैध आणि संबंधित विचारांपैकी कोणत्याही गोष्टीची दखल घेतलेली नाही. उच्च न्यायालयाने दुसरे अपील फेटाळले आहे की ते साक्षीपुराव्यांच्या मूल्यमापनावर अपील न्यायालयाने नोंदवलेले तथ्याचे निष्कर्ष आहेत. उच्च न्यायालयाने घेतलेला दृष्टिकोन कायद्याने योग्य नाही, असे आम्हाला वाटते. आधीच्या कार्यवाहीतील लेखी निवेदनातील कबुलीजबाब, जरी निर्णायक नसला तरी, कोणतेही वाजवी आणि स्वीकारार्ह स्पष्टीकरण नसल्यामुळे, तो उत्तरवादीच्या विरोधात मोठ्या प्रमाणात असलेला पुरावा आहे.

अपील मंजूर करण्यात आली. उच्च न्यायालय आणि अपील न्यायालयाचा निर्णय रद्दबातल करण्यात आला आणि न्यायचौकशी न्यायालयाच्या निर्णयाची पुष्टी केली जाते. खर्च बसविण्यात आला नाही .

टी. एन. ए

अपील मंजूर करण्यात आली.

अस्वीकरण

"या न्यायनिर्णयाच्या मराठी भाषेतील अनुवादाचा वापर हा पक्षकारास त्याचा/तिच्या मातृभाषेमध्ये त्याचा अर्थ समजून घेण्यापुरताच मर्यादित राहील आणि त्याचा इतर कोणत्याही कारणाकरिता वापर करता येणार नाही. तसेच, इंग्रजी भाषेतील न्यायनिर्णय हाच सर्व व्यावहारिक आणि कार्यालयीन वापराकरिता विश्वसनीय असेल आणि तोच त्यातील आदेशाच्या निष्पादन आणि अंमलबजावणीकरिता वैध मानला जाईल".